

Nr 13

Kulturutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972: 36 angående statligt filmstöd m. m., jämte motioner.

Propositionen

Kungl. Maj:t har i propositionen 1972: 36 under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 17 mars 1972 föreslagit riksdagen att till Filmstöd för budgetåret 1972/73 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 299 000 kr.

Det föreslagna anslaget är avsett som bidrag till Svenska filminstitutet. Medlen skall användas för stöd till produktion av svensk långfilm och för att avlasta en del av filminstitutets kostnader för utbildning inom biograffilmens område vid dramatiska institutet. Bidraget har aktualiserats i samband med vissa av filminstitutets styrelse beslutade ändringar av 1963 års filmavtal. I fråga om dessa ändringar, som avser bl. a. filminstitutets ledningsorganisation och dispositionen av de avgifter som flyter in till institutet, inhämtas av propositionen bl. a. följande.

Inom stiftelsen Svenska filminstitutets styrelse förda överläggningar mellan statens och filmbranschens representanter har lett fram till förslag om viss revision av 1963 års filmavtal. Styrelsen har hemställt att Kungl. Maj:t godkänner dessa ändringar.

Avtalsrevisionen innebär i huvudsak att förutsättningarna för uppsägning av avtalet ändras samt att viktiga förändringar genomförs dels i filminstitutets ledningsorganisation, dels i dispositionen av de avgifter som flyter in till institutet.

Filminstitutets styrelse består f. n. av åtta ledamöter med lika många suppleanter utsedda till lika antal av Kungl. Maj:t och filmbranschen. Enligt den nya avtalstexten reduceras den till mellan tre och fem jämte två suppleanter och skall i sin helhet utses av Kungl. Maj:t. Vid sidan av styrelsen upprättas ett förvaltningsråd bestående av 30—40 personer utsedda av filmbranschen, de fackliga organisationerna på filmområdet samt av andra av stiftelsens verksamhet berörda organisationer. Förvaltningsrådet skall fungera som rådgivande organ till styrelsen, avge yttrande över stiftelsens verksamhetsberättelse till Kungl. Maj:t samt utse jury för bedömning av vilka filmer som skall få kvalitetsbidrag.

De avgifter som flyter in till filminstitutet utgör 10 % av bruttobiljettintäkterna vid de större biograferna. Den avtalade förändringen beträffande dessa avgifter innebär att den generella ersättning till svenska

filmproducenter som f. n. utgår ur den s. k. A-fonden i proportion till bruttobiljettintäkterna ersätts med ett selektivt förhandsstöd. För detta ändamål inrättas en ny fond, H-fonden, som bildas genom att A-fonden, som f. n. tillförs 20 % av avgifterna, successivt trappas av med 5 % under ett vart av åren 1972 och 1973 för att helt upphöra fr. o. m. budgetåret 1974/75. H-fonden skall användas för att genom selektiva produktionslån och/eller produktionsgarantier stödja produktionen av svenska långfilmer. De för fonden avsatta medlen skall fördelas lika mellan två produktionsfonder, som leds av var sin fondstyrelse. Enligt en till det reviderade avtalet fogad bilaga skall styrelseledamöterna utses så att i den ena fonden fyra ledamöter och två suppleanter utses av filmbranschen och en ledamot och en suppleant utses av Föreningen för filmregissörer medan i den andra styrelsen fyra ledamöter och tre suppleanter utses av filmarbetarnas fackliga organisationer och en ledamot och en suppleant av filmbranschen.

Stödsystemet syftar till en fri konstnärlig utveckling av svensk långfilm under bibehållande av filmens karaktär som massmedium, dvs. bibehållande av dess inriktning mot en stor publik.

Förändringarna i avtalet innebär vidare att filminstitutets produktion av svensk film tillförs 10 % av de inflytande avgifterna. Av medlen i den nya fond som skall upprättas för detta ändamål, G-fonden, skall ca 70 % avsättas för produktion av långfilm och ca 30 % för produktion av kortfilm.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1972: 1615 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen i skrivelse till regeringen anholder om att denna tar initiativet till förhandlingar syftande till ett nytt filmavtal, där filmarbetarnas fackliga organisationer ingår som jämställd part, samt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär förslag om ett starkare stöd till filmen utan koncentration till viss distributionsform,

dels motionen 1972: 1616 av herrar Åkerlind (m) och Werner i Malmö (m) vari hemställts att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts proposition nr 36 om statligt filmstöd.

I motionen 1972: 1616 anförs att det inte är något nödvändigt behov som det i propositionen föreslagna bidraget till filmstöd avser att tillgodose. Enligt motionärernas åsikt kan filmbranschens ekonomiska svårigheter till största delen förklaras av den usla kvaliteten på de filmer som visas.

Filmavtalets och filminstitutets konstruktion och allmänna politik medför, enligt motionen 1972: 1615, att den privatkapitalistiskt domine-

rade filmbranschen tilldelas större delen av det statliga stödet inom filmområdet. Motionärerna påpekar att en rad andra media än biografier svarar för distribution av film. Dessa andra distributionsformer missgynnas dock genom den statliga filmpolitikens ensidiga inriktning på stöd åt biograf- och långfilm. Motionärerna uttrycker sin tillfredsställelse med att det inrättas en fond för selektivt förhandsstöd men finner att de medel som skall tillföras denna är otillräckliga i förhållande till behovet. De anser vidare att filmarbetarnas möjligheter att påverka den statliga filmpolitiken måste ökas genom att de får ett inflytande över filminstitutets verksamhet. Filmavtalet bör därför ändras så att filmarbetarna blir en av parterna i detta avtal.

Utskottet

Den ekonomiska kris som den svenska filmbranschen f. n. befinner sig i har medfört en kraftig nedgång i produktionen av svensk spelfilm. I propositionen uttalas att det finns risk för att en betydande konstnärlig tradition på filmområdet går till spillo liksom för att tekniska och personella resurser skingras. Utskottet vill för sin del instämma i Kungl. Maj:ts bedömning att det från kulturpolitisk synpunkt är väsentligt att en produktion av svensk konstnärlig film upprätthålles. Filmen är en viktig kulturfaktor i det moderna samhället, och vidmakthållandet av en inhemsk tradition på detta liksom på andra kulturområden bör ses som ett nödvändigt inslag i kulturpolitiken. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag om ett anslag av 1 299 000 kr. till filmstöd och avstyrker alltså motionen 1972: 1616.

Med det i motionen 1972: 1615 framförda yrkandet om förhandlingar syftande till ett nytt filmavtal avses, såvitt framgår av motiveringen, en sådan ändring av avtalet att filmarbetarna får ett inflytande över filminstitutets verksamhet och därmed ökade möjligheter att påverka den statliga filmpolitiken. Framställningar med samma syfte har av filmarbetarnas fackliga organisationer gjorts till chefen för utbildningsdepartementet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t — inte minst mot bakgrund av de förstärkta resurser som filminstitutet som en följd av avtalsrevisionen kommer att få för filmproduktion i egen regi — till övervägande tar upp de synpunkter som förts fram av filmarbetarnas fackliga organisationer. Däremot anser sig utskottet inte böra tillstyrka föreliggande yrkande om förhandlingar syftande till ett nytt filmavtal.

Vad så avser yrkandet i samma motion om ett starkare stöd till filmen utan koncentration till viss distributionsform får utskottet erinra om att förändringen av dispositionen av de inflytande avgifterna främst är avsedd att stimulera den konstnärligt högtstående långfilmsproduktionen. Även kortfilmsproduktionen kommer dock att få ett avsevärt ökat stöd genom att ca 30 % av de medel som tillförs filminstitutet för egen pro-

duktion skall användas härför. Utskottet finner inte anledning föreslå riksdagen att göra det föreslagna uttalandet rörande filmproduktionens inriktning.

Under återopande av det ovan anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972: 1616 till *Filmstöd* för budgetåret 1972/73 på driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisar ett anslag av 1 299 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionen 1972: 1615.

Stockholm den 21 april 1972

På kulturutskottets vägnar

LENNART MATTSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Larsson i Vänersborg (s), Källstad (fp), Nilsson i Agnäs (m), fru Berglund (s), herrar Sundman (c), Zachrisson (s), fru Fränkel (fp), herrar Leander (s), Eriksson i Ulfaby (c), Green (s), fru Ryding (vpk), herr Andersson i Örträsk (s), fru Johansson (s) och herr Nisser (m).

Reservation

beträffande *medelsanvisningen* av herr Nilsson i Agnäs (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3 som börjar med »Den ekonomiska» och slutar med »motionen 1972: 1616» bort ha följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag innebär bl. a. att ett statligt stöd till produktion av svensk långfilm införs för att komplettera filmbranschens ekonomiska ram. Utskottet är medvetet om att denna bransch på grund av de sjunkande besökssiffrorna f. n. befinner sig i en ekonomisk kris och att det kan föreligga risk för en ytterligare nedgång i antalet inspelade svenska långfilmer.

Otvivelaktigt är det från kulturpolitisk synpunkt av vikt att produktionen av svensk konstnärlig film vidmakthålles. Det i propositionen föreslagna stödet är emellertid i huvudsak inriktat på produktion av film avsedd för visning på biograferna. Mycket talar enligt utskottets mening för att andra distributionsformer än biograferna i framtiden kommer att få större betydelse. Det föreligger en viss risk för att det statliga stöd som nu föreslås leder till att en filmproduktion upprätthålles enbart för sin egen skull. Den viktigaste förutsättningen för att den svenska

spelfilmen skall kunna fortleva är att den genom sin konstnärliga kraft och sitt värde kan attrahera och behålla sin publik och att den kan förmedla berikande upplevelser. Detta kan snarare än statligt stöd garantera den svenska filmens fortsatta existens som kulturfaktor i samhället. Utskottet finner inte att de skäl som anförts i propositionen för införande av ett särskilt statligt filmstöd är övertygande. Utskottet anser därför att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1616 bör avslå Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag om anvisande av ifrågavarande anslag.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen med bifall till motionen 1972: 1616 avslår propositionen 1972: 36,»

Särskilt yttrande

av fru Ryding (vpk) som anfört följande:

»Framställningar med syfte att vinna förståelse för filmarbetarnas önskemål om medinflytande inom de filmpolitiska institutionerna har gjorts i olika sammanhang, bl. a. av filmarbetarnas fackliga organisationer till statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet. Utskottet har förutsatt att Kungl. Maj:t till övervägande skall ta upp dessa synpunkter.

Bakom filmarbetarnas kritik av det reviderade avtalet, vilken särskilt riktar sig mot den föreslagna nya organisationen av filminstitutets ledning, ligger emellertid också det faktum att de professionella och skapande grupperna inom området inte haft möjlighet att påverka utformningen av förändringarna. Av kritiken framgår att de, om de åtminstone som remissinstanser fått vara med och påverka planeringen, kunnat verka för att ge de föreslagna reformerna en delvis annan utformning. Enligt direktiven har filmutredningen i uppdrag att lägga fram förslag för den långsiktiga filmpolitiken som inte är begränsade av den snäva intresseavvägning som kännetecknar avtalsrevisionen mellan staten och filmbranschen. Jag vill understryka att de berättigade krav på medverkan i filmpolitikens utformning och medinflytande i de filmpolitiska organen som framförts av filmarbetarna bör beaktas i det framtida arbetet. Jag anser därför att vid en eventuell framtida revision av filmavtalet filmarbetarnas fackliga organisationer bör ingå som avtalsslutande part.

De förändringar i filmavtalet som innebär att den generella ersättningen till filmproducenterna i proportion till bruttobiljettintäkterna ersätts med ett selektivt förhandsstöd överensstämmer med förslag som förts fram av filmarbetarnas fackliga organisationer. Det är en positiv och viktig förändring, men fortfarande inriktas stödet huvudsakligen på långfilmen. Den privatkapitalistiskt dominerade filmbranschen kommer

även i fortsättningen att erhålla större delen av filmstödet. Jag anser därför att reglerna för produktionsstödet bör vidgas till att omfatta även nya produktions- och distributionsformer som t. ex. TV-film, videokassetter och uppsökande film. Den statliga filmpolitiken bör med sina stödformer i princip omfatta samtliga dessa områden.»